

DEBRECENI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
SPORTGAZDASÁGI ÉS -MENEDZSMENT INTÉZET

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

ÉLSPORTOLÓI ÉLET ÉS KETTŐS KARRIER
LIFE AS AN ELITE ATHLETE AND DUAL CARRIER

Debrecen

2023. október

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	2
1. TÉMAFELVETÉS	3
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1. Versenysport, élsport, sportolók fogalma, kategóriái	4
2.2 Sportolói kettős karrier	4
2.3 Hagyományos vagy élsportolói pálya.....	5
2.4 Élsporttól való visszavonulás	6
2.4.1 Karrierzárás okai	7
2.4.2 Státuszinkonzisztencia	8
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	9
3.1 A vizsgálat módszere	9
3.2 A vizsgálat anyaga	9
4. ERDEDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE.....	11
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	17
ÖSSZEFOGLALÁS	18
SZAKIRODALMI JEGYZÉK.....	19

BEVEZETÉS

Az élsport a mai modern világban a mindennapok szerves részét képezi mind fogalmilag, mind gyakorlatilag, hiszen folyamatosan az életünk részét képezi a sport, a versenyek és azok magasabb szintű megjelenése, például egy Európa-bajnokág, világbajnokság vagy olimpia. A mai értelemben már sokan foglalkoznak egy-egy élsportolóval és az ő háttérével, így egyre népszerűbb kérdés az ezen a szinten sportolókhöz, hogy a karrierje után mit és hogyan tervez. Ugyanakkor a témát körül kell járni, mert megterhelő lehet a sportolónak a karrier befejezése fizikálisan is és mentálisan is (11). Az élsportolók legtöbbször sikereik kapcsán kerülnek reflektorfénybe, így az a kép alakulhat ki róluk, hogy az élet minden területén könnyen érvényesülnek, hiszen a közösség részéről szeretet és rajongás veszi körül őket. Azt az utat azonban jóval kevesebben ismerik, amíg valakiből élsportoló válik, kemény, fáradhatatlan munka, sok lemondás, és a kudarcokon való felülkerekedés mellett. Nem beszélve az élsportolói karrier végéről, ami számos különböző ok miatt (pl.: kiégés, sérülés, kiöregedés) következhet be, akár előre tervezetten, akár hirtelen, kiszámíthatatlanul. Erre az időszakra egy sportolónak tudatosan készülnie kell, hogy a sportkarrier után is megtalálja helyét a munka világában, és fel tudja dolgozni az élsport befejezését, ki tudja alakítani új identitását a társadalomban. Ebben sokat segíthet a tudatos kettős karrier építés, amelyet napjainkban már számos oktatási intézmény támogat különböző lehetőségek, segítségék biztosításával a sportolóknak.

1. TÉMAFELVETÉS

A témaválasztásomban nagy szerepet játszott, hogy magam is sportban nőttem fel, ebben is tanultam, illetve tanulok és ezen a területen dolgozom, ahol igencsak szerves részét képezik az élsportolók a mindennapoknak. Úgy gondolom, hogy a sikeres életúthoz elengedhetetlen az a fajta támogatás a részükre, mely nem csak a sportolói karrierjük alatt van meg, hanem azt követően is, amikor ennek a befejezésére kerül a sor és visszailleszkedésük zajlik a civil szférába és a hétköznapi munka világába. A kutatásom alatt főként azt kutattam, hogy hogyan jut el egy élsportoló a befejezésig, milyen fázisokon megy át ezt követően. A vizsgálataimnál törekedtem arra, hogy feltárjam, az emberek hogyan viszonyulnak a sportolókhoz és azok beilleszkedéséhez a hétköznapi életben, illetve mit gondolnak kiknek és milyen eszközökkel kell leginkább támogatni őket. Mindehhez szorosan kapcsolódik a kettős karrier is, hiszen talán könnyebben tud új karriert találni az a sportoló, aki a sport mellett elvégez egy szakmát, vagy diplomát szerez az egyetemen. Mivel egyre többet hallani napjainkban is a legkiválóbb sportolók körében előforduló problémákról, mint a kiégés, vagy a sportkarrier lezárásakor átélt gyászfolyamat, úgy gondolom szükséges megismerni az élsportolók, versenysportolók és a nem versenyszerűen sportoló emberek véleményét is a témában annak érdekében, hogy segíteni lehessen az élsportolókkal szembeni előítéletek kiküszöbölésében. Kutatásomban éppen ezért célom annak feltárása is, milyen nehézségekkel kell az élsportolóknak megküzdeniük különböző életszakaszaikban.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Versenysport, élsport, sportolók fogalma, kategóriái

A sportoló meghatározására a Magyarország Országgyűlése által elfogadott fogalom a joghatályos hazánkban. Minden természetes személy sportolónak minősül, aki sporttevékenységet végez. Versenysportnak minősül minden olyan testmozgás, melyet versenyszerűen végeznek, akár testi, akár szellemi sportágban és a fizikai erőnlét vagy a szellemi teljesítőképesség fejlesztését szolgálja (2004. évi I. törvény a sportról). Élsportnak azt nevezzük, amikor magasabb szintű teljesítményt szeretnénk elérni, minél jobb eredménnyel (Nádori, 1981).

2.2 Sportolói kettős karrier

Először is fontos tisztázni, hogy honnan ered a kifejezés és mit, kit is takar a kettős karrier. A szó eredete az Európai Uniónál fogalmazódott meg először, hogy támogassák a fiatalokat. Lényegében azokat a diákokat értjük alatta, akik tanulmányaik mellett az élsportban is jeleskednek. Számukra a legfontosabb, hogy össze tudják egyeztetni az iskolát vagy a felsőoktatást a sportolói karrierjükkel. A jó tanulmányi eredmények és a kiemelkedő sport tevékenység kéz a kézben járnak, hiszen a versenyekre készülés során nem elegendő csak a fizikális felkészülés, a verseny során szükség van az okos versenyzésre is, amelyhez az iskolai tudás elengedhetetlen (I2). A kettős karrier kérdésével először az Európai Bizottság a Fehér könyv dokumentum kiadásával tett nagy lépést, bár előtte is foglalkoztak már vele, azaz 2004 előtt. Ekkor megalapították az European Athlete as Student szervezetet, rövidítve EAS. Ez a társulat az Európai Bizottság támogatásával jött létre, lényege, hogy tapasztalatcserét biztosítson évente (Baráth et. al, 2014).

A gyerekek életében a sportolás elkezdésével domináns szerepet kezd el betölteni az edző, hiszen ő az, akivel sűrűn találkozik, sokszor több időt töltenek el együtt, mint a szülőkkel, így neki kell a leginkább irányt mutatni a nevelés minden színterén. A sportági oktatásba amikor bekerül a gyermek, először el kell fogadja az edzőjét, annak tekintélyét és vezető szerepét, viszont mindez már kiskorban, azaz óvodáskorban megkezdődik, amely a leginkább szenzibilis időszak (Bíró, 2015). A kezdetekben minden sportoló diákot érint a kettős karrier, hiszen a sportolói karrier elkezdődése közel azonos az iskolai tanulmányok kezdetével. Ekkor még a szülő segítsége is fontos, hiszen össze kell egyeztetni az iskolát és a tanulást a sporttal és a versenyekkel. Idősebb korban már a tanuló is képes mindezt megoldani. A szülő mellett az edző és a pedagógusok támogatása is elengedhetetlen, hiszen mind hatással van a gyerekekre. Ha a pedagógus nem együttműködő, és nem engedi el edzésre vagy rosszabb esetben versenyre,

meccsre a diákat akkor a felkészülését és a jó teljesítményét csökkenti, míg ez fordítva is igaz, ha az edző nincs tekintettel az iskolára és a diák tanulmányaira (I3).

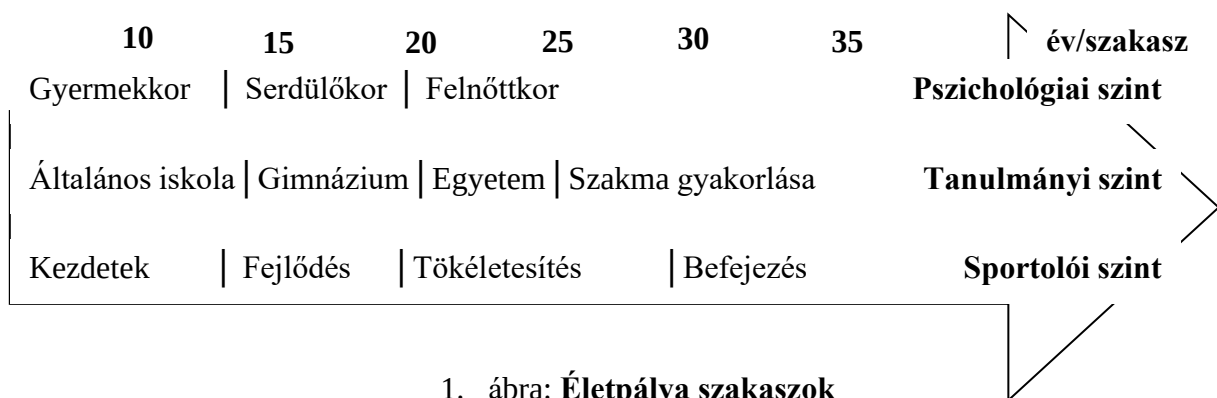
Mindezekre vonatkozóan dolgozott ki az Európai Unió egy irányelveket megfogalmazó ajánlást, melyet a tagországok szabadon felhasználhatnak és alkalmazhatnak, mindezek megvalósulásáért. Az ajánlás címe: Ajánlott módszerek az élsportolók kettős karrierjének támogatásáról. Az Európai Unió irányelve, hogy sikeres és kiegyensúlyozott kettős karrier alakuljon ki az érintetteknek, hiszen ez segíti őket, hogy értékteremtéssel hozzájáruljanak a társadalomhoz, mindezt arra építve, amit sportpályafutásuk alatt sajátítottak el, fejlesztettek ki. Mint már említettem, ez nem szabályozó dokumentum, hanem csak ajánlásokat tesz a szakembereknek mindenre vonatkozóan. Tiszteletben hagyják az országok és sportszervezetek sokszínűségét, azaz mindenki a saját hagyományaival és kompetenciáival vezetheti be és oldhatja meg a kettős karrier lényegét. A tanulmány külön említi a sportszervezeteket, hogy hogyan kellene átalakuljanak, mindazért, hogy a kettős karriert beépítsék a szövetség mindennapjaiba és amivel segíteni tudják a sportolókat is. Továbbá az oktatás területét is ismerteti, ahol egészen az általános iskolától, a gimnáziumon át a felsőoktatásig tesz ajánlásokat, még a szakoktatáshoz is. Még további három nagy pontot említ a tanulmány, ez a foglalkoztatás, amely az előbbi kettő kombinációja, illetve a munka és sport ötvözése. A következő ilyen az egészség, mely nélkül nem valósulhat meg a sikeres kettős karrier, hiszen mind fizikális, mind mentálisan jól kell lenni, hogy egyszerre a kettő sikerüljön. Az utolsóban említi a pénzügyi támogatást, melynél javasolja a jól tanuló sportolók ösztöndíjazását is. Ez Magyarországon például megvalósul, hiszen létezik a „Jó tanuló, jó sportoló” ösztöndíj, illetve az egyetemeken külön Sportösztöndíj is van (I4).

Az Európai 2020-as stratégiai tervben is megjelenik a kettős karrier kérdése, hogy a sportolókat mindenképp támogatni kell az oktatás területén. Ebben a tervben számos célt fogalmaznak meg ezzel kapcsolatban, többek között, hogy csökkenteni kell a korai iskolaelhagyási arányt, ellentétben azzal, hogy a diplomával rendelkező sportolók számát viszont emelni kell. Továbbá a sportot befejező személyekre is koncentrálva, hogy sikerüljön a visszailleszkedésük a hagyományos hétköznapi életbe, szeretnék a sportrendszerben tartani, így a sportpolitikát hatékonyabbá téve (*Lenténé, 2016*).

2.3 Hagyományos vagy élsportolói pálya

A hagyományos életút nagymértékben eltér az élsportolóitól, hiszen a legtöbb esetben egy ember élete során kitanul egy szakmát és azt dolgozza élete végéig, vagy legalábbis a nyugdíjasba vonulás fázisáig. Sokszor a civil életben elhelyezkedők tizenkét, de egyetemmel akár tizenhét évig is tanulhatnak az oktatási rendszerben, mielőtt munkába állnának.

Mindezekkel szemben az élsportolói életpálya akár hamarabb is elkezdődhet, mint az oktatási rendszerbe történő belépés, már óvodáskorban is. Általános iskolában a sportolói karrier mellett még aktív része az fiataalkorú sportolónak a tanulás, mely a gimnázium elején szerves része a mindennapoknak. Ekkor dönthet úgy a fiatal, hogy abba hagyja az iskolát, mert jelenleg Magyarországon 16 éves koráig tankötelezett. A fordulópontot sok esetben az érettségi hozza, ugyanis ekkor már kézzelfoghatóan rendelkeznek egy bizonyítvánnyal, mellyel a sport után is boldogulhatnak, így könnyebben dönthetnek úgy, hogy csak az élsportra szeretnének koncentrálni. Ekkor is nagy befolyással bírhat egy jó edző, akinek ugyancsak fontos a sportoló tanulása, azaz támogatja a kettős karrier kiépítésében (Baráth et. al, 2014). A következő ábrán jól látszik, hogy a fiatalok az érettséggel közel egyszerre érik el azt a teljesítményt, amikor a legszükségesebb a sportolói karrierükre koncentrálni, hiszen ekkor hozhatják ki magukból a legmagasabb teljesítményt.

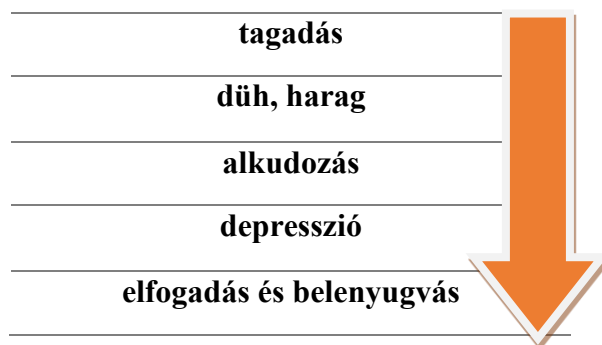

Forrás: Saját szerkesztés Wylleman és Lavallee (2014) alapján

2.4 Élsporttól való visszavonulás

A sportolói karrier befejezése tehát általában a 30-as évek környékére tehető. Sajnos, minden sportolónak szembe kell néznie a sportolói pályafutásának a végével. Sok esetben a visszavonulás komoly problémákat tud felvetni. Két nagy elmélet foglalkozik ezzel, a gerontológiai elmélet és a tanatológia elmélete. Az előbbi esetében az aktivitáselmélet vagy másik ismertebb nevén a helyettesítéselmélet valósul meg. Mindez úgy történik, hogy a sportolói szerepeket, feladatokat újakkal váltja ki, hogy le tudja kötni magát a sportoló. Sokszor maradnak a sport területén, csak más pozícióban, akár edzők lesznek, akár szakkomentárok, újságírók. Mindezekben segítségükre válnak korábbi kapcsolataik. Az utóbbi esetében a gyász a meghatározó jelenség, amikor befejezik a sportot, gyakran ebbe a pszichológiai állapotba kerülnek. Emiatt a sportot befejező, karriert lezáró sportolóknál a szakemberek ugyanazokat a fázisokat vélték felfedezni, mint egy haldokló betegnél. A volt sportolónak emellett a reklám-

és médiaértéke nagyban lecsökken, és így fokozottan szembesül a mellőzöttség érzésével (Tóth, 2010).

2. ábra: Pszichológiai állapotok a karriert záró sportolók esetében

Forrás: Saját szerkesztés Tóth (2010) alapján

2.4.1 Karrierzárás okai

A karrier befejezésének számos oka lehet, de leggyakoribb az önkéntes befejezés, az életkor, a kislektálódás, vagy a sérülés.

Az *önkéntes befejezés* a legjobb eset, hiszen ekkor a sportoló dönti el, hogy bejezi a karrierjét. Sok esetben a váltás okai a személyes problémák lehetnek, akár a családalapítás, vagy több időt szeretne a családdal tölteni. A családalapítás miatti befejezés leginkább a nőket érinti, hiszen a szülés után nehezebb visszaállni az élsportolói életvitelre. Az *életkor* miatti befejezés is igen gyakori. 30 éves kor körül szokott ez a gondolat megfogalmazódni, amikor már a teljesítmény nem éri el azt a szintet, mint korábban. Mindezek mellett változik a motiváció és a fontossági sorrend is a szociális státusz miatt, a család, a gyerekvállalás vagy nevelés kerül előtérbe. A *kislektálódáshoz*, mint befejezési okhoz, nagyban hozzájárul a képességek és ügyesség szintjének esetleges csökkenése, ami összefügghet az életkorral is. A *sérülés* a karrier befejezésének egy végzetes pontja lehet, amely váratlanul és hirtelen éri a sportolót, aki erre nincs felkészülve sem fizikálisan, sem pszichésen. Előfordulhat az a sérülés, amivel már nem térhet vissza egyáltalán a nagyfokú terheléshez, az élsporthoz, viszont a kisebb sérülések is vezethetnek a karrier befejezéséhez, hiszen egy ideig távol marad a sportoló az edzésektől és a versenyektől. Az élsportban mindig a legjobb vagy közel a legjobb formát kell hozni, hogy bent maradhasson a sportoló a legjobbak között, azaz az élmezőnyben. Sokszor a sérülés utáni visszaállás is problémás, mert már nem tud ugyanolyan magas szintre visszatérni (Tóth, 2010). Ezekben az esetekben kiemelt támogatásra szorul az egyén, hiszen nagyon rövid időn belül megváltozik az élete, a mindennapjai. A sportoló beilleszkedése a társadalomba a sportszféra érdeke és felelőssége is. (Földesiné et al. 2010)

A tudatos élsporttól történő visszavonulást követően a sportoló elhelyezkedhet sporton belül, edzőként, menedzserként, szakvezetőként, de mindez sok mindentől függ, például a sportoló iskolai végzettségétől vagy az aktuális munkaerő-piacról. A játékosok, versenyzők többsége már a sportolói karrierje közben elkezd készülni a civil életre, azaz tanulmányokat folytat vagy vállalkozásba kezd. Sok játékos választja még a külföldi „levezetést”, mely azt jelenti, hogy külföldre igazolva egy alacsonyabb rangú bajnokságban, csapatban játszik, így búcsúzva a karrierjétől (*Egressy, 2004*).

A befejezés gondolatát a sportoló megélheti megnyugvasként, de akár krízisként is. Bármelyik esetben is vonul vissza a sportoló, kiemelten fontosnak kellene legyen a sportszövetség, az edzők, és a társak szerepe, hogy segítsék felkészíteni a sportolót a visszavonulásra (*Glaser és Strauss, 1965*).

2.4.2 Státuszinkonzisztencia

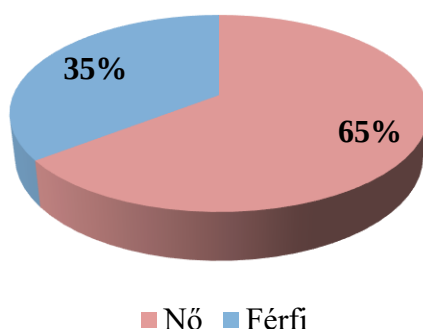
Az élsportolók gyakran szembesülnek a státuszinkonzisztencia problémájával. Ez legtöbbször abban nyilvánul meg, hogy alacsony az iskolai végzettségük és a műveltségük is, ennek ellenére kirívóan sokat keresnek, viszont a sportkarrier befejezése után, nem tudják a korábban megszokott életvitelt folytatni. Ezek hatására sajnos nem tudják elkerülni vagy kivédeni az intragenerációs társadalmi mobilitás lefelé irányulását. Mindez a társadalmi mobilitásnak egy nagyon kritikus állomása az élsportolók életében (*Gál–Molnár, 2008*). Ez a probléma jelentősen csökkenthető a kettős karrierre való fókuszálással, a tudatos felkészüléssel az élsportolói lét utáni életre.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1 A vizsgálat módszere

A dolgozatom elkészítése során egyaránt alkalmaztam a szekunder és a primer kutatási módszert is. Szekunder kutatásom során számos hazai és nemzetközi forrásanyaggal dolgoztam, legtöbb nyomtatott formában került feldolgozásra, de az online térből is rengeteg információt tudtam kinyerni. Ezzel a felmérési módszerrel megalapozott és hiteles információkat, anyagokat tudtam felhasználni a dolgozatom témájában az élsportról és a kettős karrierről (*Bauer et al., 2021*). A szekunder kutatás megteremtette a szükséges szakmai háttérrel és tudást a témában, hogy elvégezhessem a primer kutatást, mely a kérdőíves felmérés volt. Számos előnye közül a legkiemelkedőbb, hogy gyorsan lehet elérni vele a célközönséget, sok emberhez eljut és a legköltséghatékonyabb is (*Falus, 2004*). A kérdőíves felmérés eljuttatásra kerülhet papír és/vagy online formában, és az előnyök miatt az utóbbit választottam. A kitöltő célközönségem az átlagos, hétköznapi ember volt, nem kellett, hogy különösebben kapcsolatban álljon a sporttal vagy az élsporttal, hiszen a célom az volt, hogy felmérjem, hogyan viszonyulnak a sportolókhoz, különösen a legmagasabb szinten sportolókhoz, illetve mit gondolnak a kettős karrierről és hogy szerintük mennyire fontos egy atléta életében a tanulás és az iskolázottság. A kutatás során a hólabda módszert választottam, azaz a kitöltőimet megkértem, hogy ők is osszák meg a kérdőívemet a saját ismerőseik között és kérjék tőlük a kitöltést (*Boncz, 2015*). Kérdőíves kutatásomban összesen X kérdést fogalmaztam meg, mindezt két nagyobb egységre bontva: első részében a demográfiai válaszokra voltam kíváncsi, míg a második részben az élsportról, élsportolókról kérdeztem, illetve a kettős karrierről. A válaszadás teljesen anonim és önkéntes módon valósult meg.

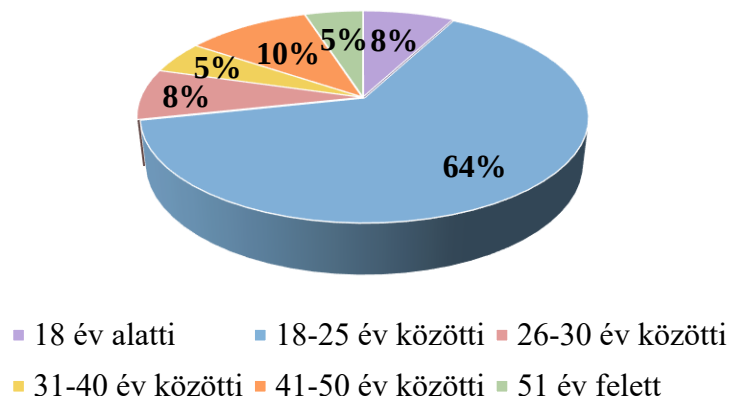
3.2 A vizsgálat anyaga

3. ábra: A kitöltők megoszlása a nemek szerint

Forrás: Saját kutatás, 2023 ($N=141$)

A kérdőívet összesen 141 fő töltötte ki, ebből 91 nő és 50 férfi volt. A 3. ábrán megfigyelhető, hogy a nők aránya jóval nagyobb, mint a férfiaké. Ez annak tudható be, hogy a nők feltehetőleg nagyobb válaszadási hajlandóságot mutattak, mint a másik nemhez tartozók.

4. ábra: A válaszadók életkori eloszlása

Forrás: Saját kutatás, 2023 ($N=141$)

A második demográfiai kérdésem a kitöltőkhöz az életkoruk meghatározása volt, különböző sávokban, melynél elmondható, hogy mindegyik korosztályt elérte a kutatásom, így volt 18 éven aluli kitöltő is és 51 évnél idősebb is. Az előbbi sávban 11 fő tartozott, míg az utóbbit 7 személy jelölte meg. Legnagyobb arányban a 18 és 25 év közöttiek voltak, hiszen 90 ember vett részt ebben a kategóriában. A második legtöbbet jelölt életkori sáv a 41-50 év közöttiek voltak, 15 fővel. A 26 és 30 év közötti korosztályból 11 alany töltötte ki a kutatási kérdőívemet, míg a 31-40 év közöttieknél is 7 fő volt.

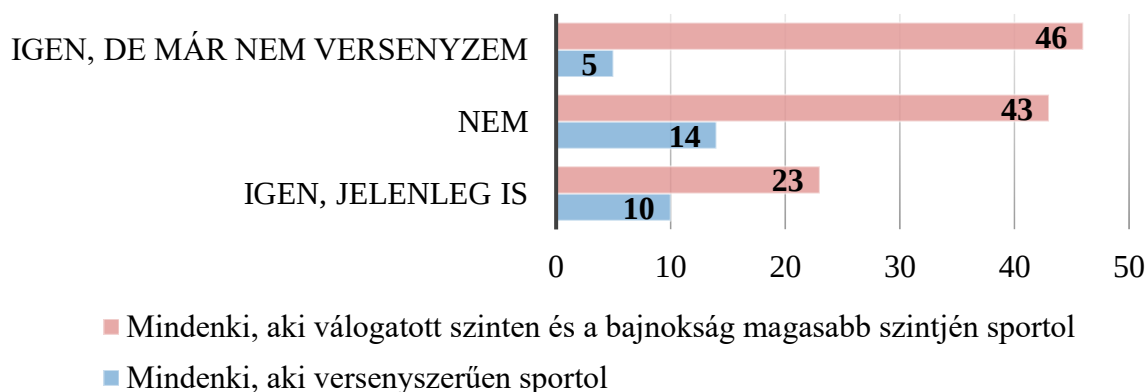
A harmadik kérdésem a lakóhelyre vonatkozott, melynél négy választási lehetőséget adtam meg, a fővárost, melyet 16 személy választott, ugyancsak a falu/község lehetőséget is ugyanennyien. A megyeszékhely volt a második legtöbbet jelölt opció, melyet 38-an választottak, míg a legtöbben, egészen 71-en városokban laknak.

Az életkorhoz jól kapcsolódott a negyedik és ötödik kérdésem, melyek az iskolai végzettséghez és a munkaerőpiaci helyzetre vonatkozott. Mivel legnagyobb arányban a húszas éveik elején járók töltötték ki, így ők tanulói státuszban vannak és eddig egy gimnáziumi érettséggel, vagy egy BA/BSc diplomával rendelkeznek.

4. ERDEDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

Ebben a fejezeti pontban a primer kutatásomhoz készült kérdőív segítségével szeretném bemutatni a legfőbb eredményeimet.

Legelső célom az volt, hogy megtudjam a kitöltőim sportoltak-e versenyszerűen, melynél meghatároztam három lehetséges válaszlehetőséget: igen, jelenleg is; igen, de már nem versenyzem és a nem.

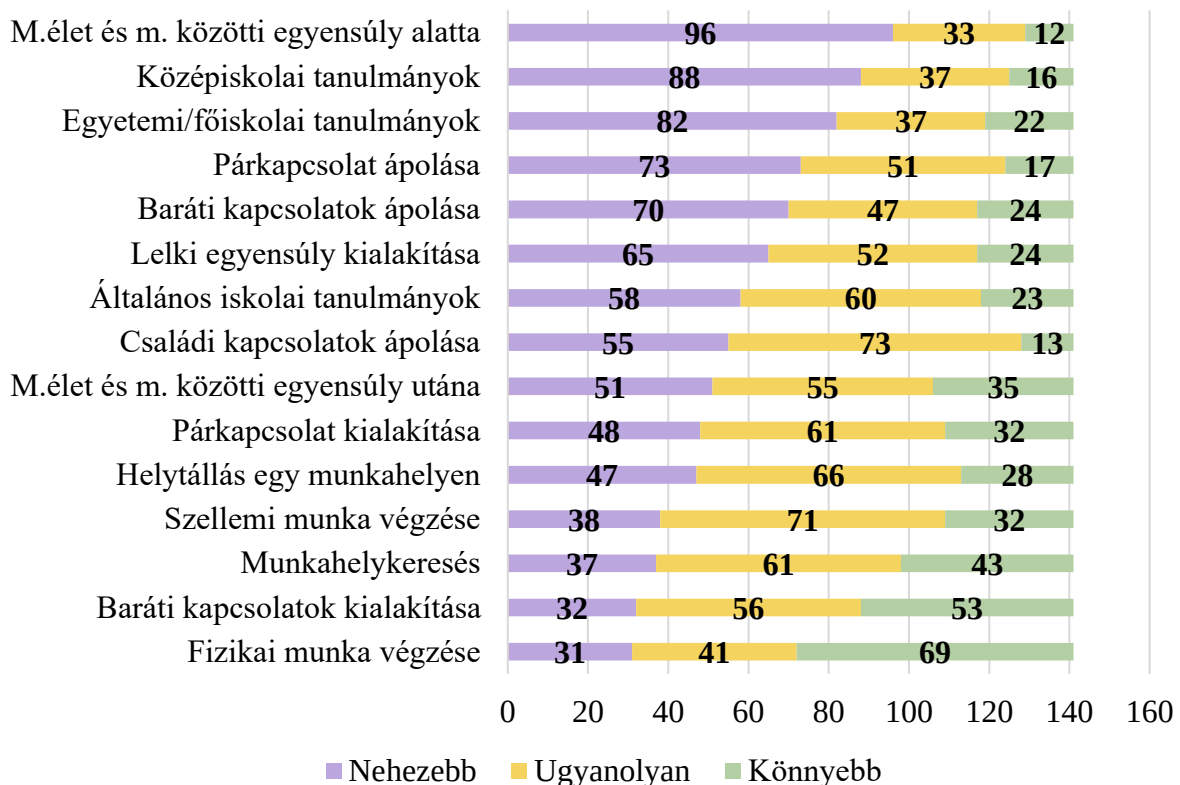

5. ábra: Az élsport fogalma a versenyzők és a nem versenyzők szerint

Forrás: Saját kutatás, 2023 ($N=141$)

Mindezt a kérdést összevettem, hogy a versenysportolók és az egyáltalán nem versenyző személyek milyen arányban tudják definiálni az élsport fogalmát. Az ábra (6. ábra) jól szemlélteti, hogy a kitöltők közül 112-en, azaz közel a 80%-uk tudta helyesen a meghatározást. Az az 51 ember, aki versenyzett, de már jelenleg nem, náluk volt a legnagyobb eltérés, hiszen ettől a számtól viszonyítva a 90%-a a kitöltőknek helyesen definiálta, és csupán 10%-uk tudja rosszul az élsport fogalmát. A következő kategóriában az egyáltalán nem versenyzők voltak, ahol 75%-ra és 25%-ra oszlott el a válaszadóknál a helyesség, míg a jelenleg is aktívan versenyzőknél volt a legkisebb megoszlás, ugyanis ott 70%-uk, azaz 23 fő tudta helyesen a fogalmat, míg a maradék 30% nem.

A következő vizsgálati szempontomban azt vizsgáltam, hogy a hétköznapi emberek, hogyan vélekednek az élsportolóknak könnyebb, nehezebb vagy ugyanolyan boldogulni az élet adott területein.

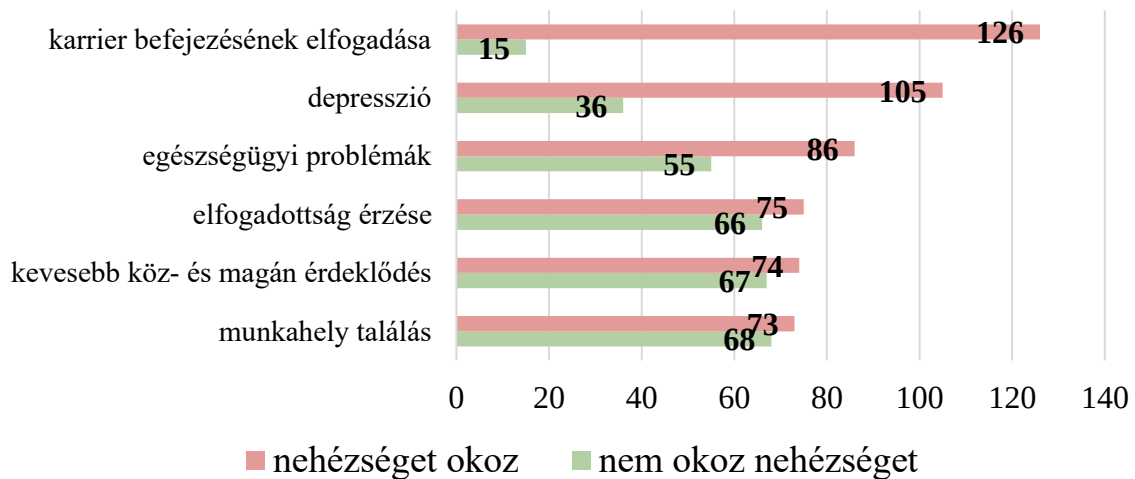

6. ábra: Az élsportolók boldogulása az élet adott területein

Forrás: Saját kutatás, 2023 (N=141)

A válaszadók szerint a legnehezebb az élsportolók életében a magánélet és a munka közötti egyensúly fenntartása a sportkarrier alatt, hiszen 141 főből 96-an jelölték ezt a lehetőséget, és a többihez viszonyítva ennél választották a legkevesebben a könnyebb lehetőséget. Ezt követően a középiskolai tanulmányok folytatását gondolták a még nehéznek, de valamivel könnyebbnek, mint az előzőt, ezt 88 személy gondolta így, amely 62%-a a kitöltőknek. A középiskolai tanulmányokat követte az egyetemi vagy főiskolai tanulmányok, melynél a kitöltők 58%-a gondolta úgy, hogy nehezebb az élsportolóknak ezen a területen. A párkapcsolatok és a baráti kapcsolatok ápolását választották még ugyancsak nehezebbnek a kitöltők, az előbbinél 52%-uk gondolta így, míg az utóbbinál 50%-a a válaszadóknak, hogy a sportolói karrier alatt ezek számukra nagyobb kihívással jár.

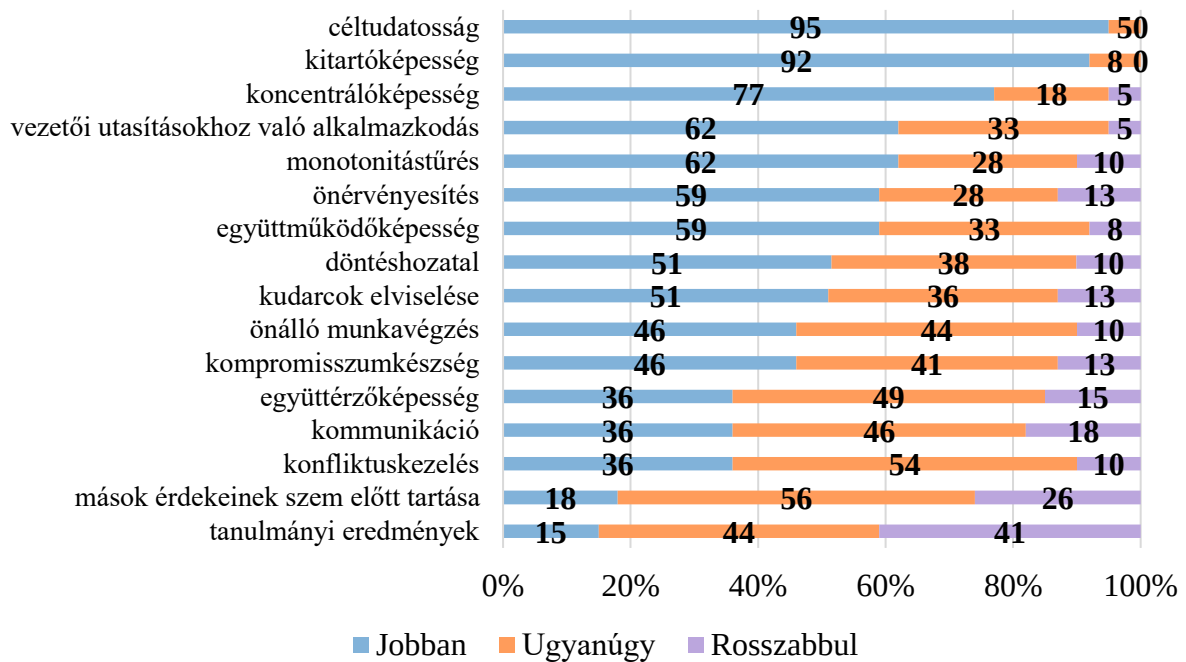
A következő hipotézisem arra irányult, hogy milyen nehézségekkel kell szembenéznük az élsportolóknak a pályafutásuk befejezését követően a válaszadók szerint. Ennél a kérdésnél Likert-skálát alkalmaztam és egytől-négyig tudták értékelni a lehetőségeket. Az egyes volt az - egyáltalán nem okoz nehézséget, a kettes az inkább nem okoz nehézséget, a hármas az inkább okoz nehézséget és a négyes a jelentősen nehézséget okoz, mindezeket az értékelésnél két nagy csoportra osztottam, hogy nehézséget okoz vagy sem.

7. ábra: Az élsportolók nehézségei a befejezés után

Forrás: Saját kutatás, 2023 (N=141)

Az ábrán (8. ábra) jól kivehető, hogy a karrier befejezésének elfogadását gondolták a leginkább, hogy jelentős nehézséget okoz egy élsportolónak, amely a kitöltők 89%-a, míg ezzel szemben a következő nehézségnek a depresszióval történő megbirkózást már csak a 74%-uk, azaz 105 fő gondolta nehézségnek. A legkevésbé nehéznek a munkahely találását választották, de ennél a lehetőségnél is többen gondolják, hogy nehézséget okoz, mint nem, egészen 52%-a a megkérdezetteknek. A folytatásban arra válaszoltak a kitöltők, hogy mit gondolnak néhány területen jobban, ugyanúgy vagy rosszabbul teljesítenek az élsportolók az átlagemberekénél.

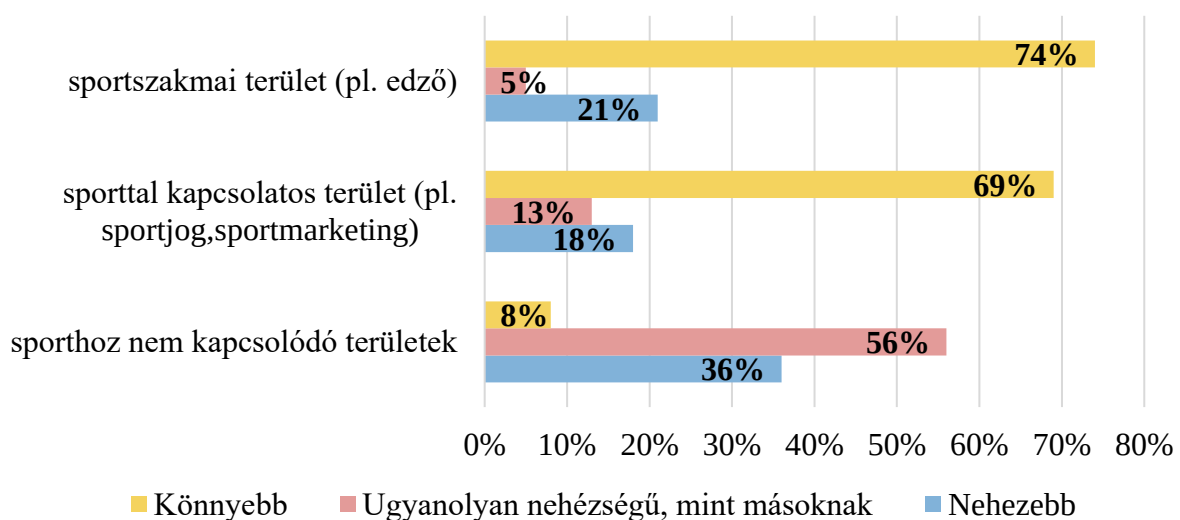

8. ábra: Teljesítőképesség az élet adott területein

Forrás: Saját kutatás, 2023 (N=141)

A céltudatosság volt az a tulajdonság, melynél a válaszadók úgy gondolják, hogy jobban teljesítenek a sportolók, mint az átlagember, ezt jól is tükrözi, hogy itt 95%-uk így gondolja, míg a maradék 5% véleménye az, hogy ugyanúgy teljesítenek, mint mindenki más. Hasonló eredményt ért el a kitartóképesség is, hiszen ott sem gondolta úgy senki, hogy rosszabbul teljesítenének, míg a közel azonos 8%, a jobban végzi el, amit rá bízta lehetőségre pedig 92%-os eredmény érkezett. Ezt a két tulajdonságot kimagaslóan jobbnak titulálták az élsportolóknak, mint a hétköznapi, civil embernek. Azonban a tanulmányi eredmények elérésénél ellenkező eredmény született, hiszen a megkérdezettek 41%-a úgy gondolja, hogy rosszabbul teljesítenek a sportolók az iskolában, mint mások és csupán 15%-uk úgy, hogy jobban. Ezen eredmények tükrében vontam le a következtetésem a soron lévő kérdésemnél, melyet ide kapcsolnék, hogy foglalkoztatnának-e korábbi élsportoló, melynél 136 fő igennel válaszolt és csupán 5-en mondták azt, hogy nem. A sport adta pozitív tulajdonságok miatt úgy gondolják, hogy ez építő jellegű lehet a sportolói karriert követő munkában is.

Vizsgáltam még a megkérdezettek körében, hogy hogyan vélekednek az elhelyezkedésről, mely bizonyos területeken könnyebb, ugyanolyan nehézségű vagy nehezebb az élsportolók esetében.

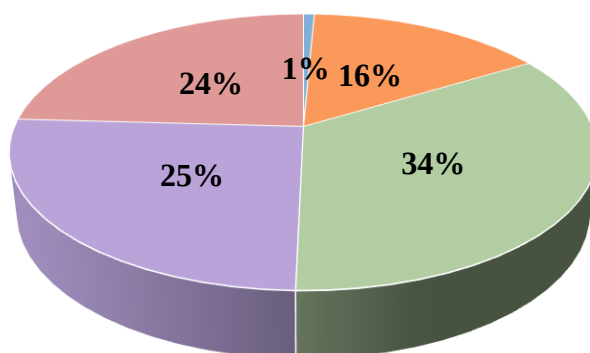
9. ábra: Elhelyezkedési lehetőségek nehézsége egyes területeken

Forrás: Saját kutatás, 2023 (N=141)

A kitöltők szerint az élsportolóknak könnyebb elhelyezkedni sportszakmai területen, például edzőként, egészen 74%-uk gondolta így, és hasonlóan a sporttal kapcsolatos területeknél is sokkal kedvezőbbek a kilátások a korábbi sportolóknak, például sportmarketingesként vagy sportjogászként. A sporthoz nem kapcsolódó munkáknál már a

válaszadók szerint nincs különbség az elhelyezkedés nehézségében a versenyzők és a hétköznapi emberek között, ugyanis ezt a válasz lehetőséget 56%-uk választotta.

Ezen kérdéskörök után a kettős karrierhez kapcsolódtak kérdéseim a kutatásomban, hiszen manapság már nagyon fontossá vált, hogy egy sportoló ugyanúgy tanuljon és szerezzon akár diplomát, akár szakmát, melyben el tud helyezkedni amikor befejezi a sportolói pályafutását. Egyik legfontosabb kérdésem az volt, hogy hogyan lenne célravezető teljesítenie egy sportolónak vagy utánpótláskorú sportolónak a tanulmányaiban a megkérdezettek szerint. Öt lehetőség közül választhattak, melyek az alábbiak voltak: nem kell tanulnia, amíg sportol; legyen magántanuló; egyénileg tanuljon, akár magántanár segítségével; csak akkor menjen be az iskolába, amikor tud (egyéni tanrenddel segítség) vagy járjon be minden iskolai órára, ugyanúgy ahogyan a többiek is.

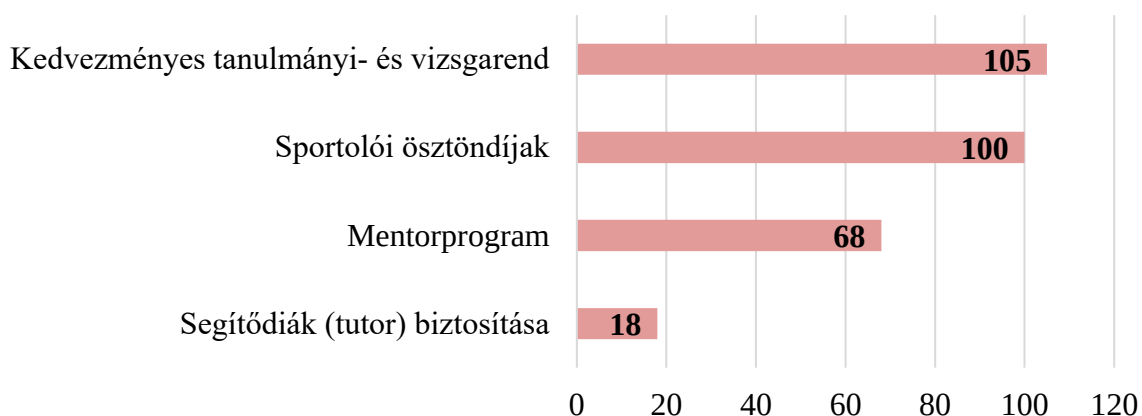
- Nem kell tanulnia, amíg sportol
- Legyen magántanuló
- Egyénileg (szaktanár segítségével)
- Csak amikor tud, akkor menjen be az iskolába (egyéni tanrend)
- Járjon be minden iskolai órára, ugyanúgy ahogyan a többiek

10. ábra: **Utánpótláskorú sportoló tanulmányainak teljesítése**

Forrás: Saját kutatás, 2023 ($N=141$)

A válaszok alapján a legtöbben, azaz 48-an úgy gondolják, hogy egyénileg elegendő tanulnia egy utánpótlás korosztályú versenyzőnek, amely az összes kitöltőnek a 34%-a. Az egyéni tanrend adta lehetőségeket, tehát, akkor menjen be az iskolába és órákra, amikor a sport mellett be tud, 36-an jelölték, és majdnem ennyien, 34-en választották azt, hogy ugyanúgy, mint a többi diák járjon be minden órára, amely a kitöltők 24%-a volt. A magántanulói státuszra a 141 kitöltőből 22 fő választotta, hogy ez lenne a legjobb lehetőség a sportolónak, míg összesen 1 személy vélte úgy, hogy amíg sportol nem kell a tanulmányaira koncentrálni, ráér majd a befejezést követően.

Ezt követően még igen fontosnak tartottam, hogy megtudjam mit gondolnak a válaszadók arról, hogy mivel támogassa az oktatási intézmény a sikeres sportolóit, ahol igyekeztem különböző lehetőségeket megadni, például a kedvezményes tanulmányi- és vizsgarend, a sportolói ösztöndíjak, a mentorprogram vagy a segítődiák, úgynevezett tutor biztosítása.

11. ábra: **Oktatási intézmények támogatási lehetőségei a kitöltők szerint**

Forrás: Saját kutatás, 2023 ($N=141$)

Az ábrán (12. ábra) jól látható, hogy legtöbben, egészen 105-en gondolják úgy, hogy leginkább a kedvezményes tanulmányi- és vizsgarenddel kell támogatni a sportolókat, hiszen ilyen korra már magas edzésszámban dolgoznak, amikor esetleg óráik is lehetnek. Mindezek mellett az ösztöndíjakkal történő támogatást is jelentősnek tartják, míg a segítődiák biztosítását nem gondolják, hogy komolyan támogatná a sportolót a tanulmányaiban.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A dolgozatom célja az volt, hogy megtudjam a kérdőíves kutatásom alapján, hogy a magyar, hétköznapi emberek hogyan vélekednek az élsportról, tudják-e mit értünk alatta. Továbbá mit gondolnak az élsportolóknak mennyire nehéz vagy könnyű boldogulniuk az élet egyes területein, milyen nehézségekkel kell szembenézniük a karrier befejezését követően. A kettős karrier kapcsán, hogy hogyan kellene teljesíteniük a tanulmányaikban a fiatalok sportolóknak, valamint egyes oktatási intézmények mivel támogatják az élsportolókat.

Úgy gondolom, hogy elértem a célt a kutatásommal, hiszen mindezekre megtudtam a választ. Az összes kitöltő 141 fő volt ($N=141$), akiknek a válaszadataiból megtudtam, hogy 79%-uk tudja helyesen definiálni. Valamivel jobb arányra számítottam, hiszen az élsport és a versenyek nézése az emberek mindennapjainak részévé vált. Mindezek mellett a többi célkitűzésemre is kaptam releváns választ.

A másik része a kutatásomnak a kettős karrierre vonatkozott, melynél nagyon fontosnak tartottam, hogy megtudjam mit gondolnak a sport és a tanulmányok közötti kapcsolatról és annak összehangolásáról, de a kitöltők többsége szerint fontos a tanulás a sportolói karrier mellett. Az oktatási intézmények kapcsán is beigazolódott, amit gondoltam, hogy az egyéni tanrendet gondolják a leginkább segítő szándékúnak a versenyzőknek.

ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozatomban a sportolói alapfogalmakat, majd az élsportolói élet és főleg a befejezést követő problémákat, viszontagságokat szerettem volna részletesen bemutatni. Fontosnak tartom, hogy egy sportolói karrier után mennyire könnyű vagy nehéz visszailleszkedni a társadalomba, illetve milyen fázisok következhetnek be már egész fiatalon, amikor befejezi a versenyző a karrierjét és váltania kell. Ugyanakkor manapság már egyre elfogadottabb és népszerűbb, hogy a sport mellett tanuljon is és szerezzen valami végzettséget, illetve a különböző oktatási intézmények is támogatásokat nyújtanak nekik.

Ezek tekintetében végeztem a kutatásom a primer vizsgálati módszerrel, azaz kérdőívet osztottam meg. A felületet úgy hoztam létre, hogy bárki önkéntes alapon kitölthette, nem volt elsődleges szempont, hogy sportolnia kell vagy kellett, esetleg bármi köze kellene legyen az élsporthoz. Meglepődve tapasztaltam, hogy jelenleg is versenyszerűen sportolók sem tudják helyesen definiálni az élsport fogalmát. Ezek mellett a befejezést követő beilleszkedésről kérdeztem a kitöltőket, ők, hogy vélekednek bizonyos helyzetek milyenek lehetnek egy élsportoló esetében, ők mennyire foglalkoztatnák őket, ha munkaadók lennének. A célom továbbá az volt, hogy megtudjam még, hogy mennyire fontos a kitöltők szerint az oktatás és az milyen szintű legyen, de a válaszadók szerint kimagaslóan fontos és elengedhetetlen az alapszintű oktatás, de akár a magasabb, felsőfokú oktatásban való részvétel.

SZAKIRODALMI JEGYZÉK

1. Baráth K. – Bardocz-Bencsik M. – Farkas J. – Gósi Zs. – Kassay L. – Kozsla T. – Nagy J. (2014): Oktatás, képzés, képesítés és kettős karrier a sportban. A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása, TÁMOP-6.1.2/11/2-2002-0002 kódszámú projekt. Magyar Sportmenedzsment Társaság, Budapest.
2. Bíró M. (2015): Bevezetés a sportpedagógia https://psycho.unideb.hu/sportpszichodiagnosztika/fejezetek/bm_sportpedagogia/book/ letöltés dátuma: 2023. 04. 03.
3. Egressy J. (2004): Élsport vagy továbbtanulás. Magyar úszók továbbtanulási esélyeinek vizsgálata. Magyar Sporttudományi Szemle, 2-3, 56-61
4. Európai Sport Charta (1997)
5. Földesiné Szabó Gy., Gál A., & Dóczi T. (2010). Sportszociológia. Budapest: Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar
6. Gál A. – Molnár Gy. (2008): A sporttal kapcsolatos migráció általános áttekintése. Magyar Sporttudományi Szemle, 3, 12-25
7. Glaser, B., Strauss, A. (1965): Time for Dying. Aldine, Chicago.
8. Gombocz J. (1997): A sportoló szocializációja és nevelése. Kalokagathia, 1-2, 83-94.
9. Lenténé Puskás A. (2016): Doktori (PhD) értekezés, A sportolói karrier és a tanulmányok összehangolásának lehetőségei és kihívásai a Debreceni Egyetemen, Debrecen
10. Nádori L (1981): Az edzés elmélete és módszertana
11. Tóth L. (2010): Lélektani és sportlélektani ismeretek
12. Wylleman, P. – Lavallee, D. (2014): A Developmental Perspective on Transitions Faced by Athletes

Internetes források

- I1: https://books.google.hu/books?hl=hu&lr=&id=EhkjZV8E13wC&oi=fnd&pg=PP2&dq=elite+sport&ots=9GX77lCYr7&sig=IyerW3VJOt8sv-HdSVfcEcD6neA&redir_esc=y#v=onepage&q=elite%20sport&f=false
- I2: Fehér könyv a sportról (2007) <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=HU> letöltés dátuma: 2023. 04. 03.
- I3: Európai Sport Charta és A Sport Etikai Kódexe 8. cikk (2001)
- I4: A sportolók kettős karrierjéről szóló európai uniós iránymutatások (2012) <https://edu.empatiasport.eu/wp-content/uploads/2020/11/EU-GuidelinesHUNGARIAN.pdf> letöltés dátuma: 2023. 04. 03.